

Qurban Rauf oğlu Mirzəyev

ADAU-nin "Mühasibat uçotu və audit" kafedrasının dissertantı

E-mail: qurbanmirzeyev@gmail.com

MHBS ƏSASLI UÇOTUN APARILMASINDA LİZİNQ ƏMƏLİYYATLARININ UÇOTUNUN XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Xülasə

Məqalə Respublikamızda aparılan lizinq əməliyyatlarının müasir uçot metodları və MHBS əsasında müasibat uçotunun müasir istiqamətləri göstərilmişdir. Postpandemiya dövründən sonra iqtisadiyyatda olan qismən canlanmaya əsasən TTA alınmasında lizinq əməliyyatlarının xüsusi çəkisinin artması, lizinq əməliyyatlarının uçotunun MHBS uyğunlaşdırılması vacibliyi araşdırılmışdır. Bu baxımdan müasir icarə münasibətləri və bu əməliyyatların dünyada dərk edilməsi baxışları və bu yeni baxışların respublikamızda da beynəlxalq standartların tələbləri əsasında uçotunun qurulması və aparılması məsələləri məqalədə öz əksini tapmışdır.

Açar sözlər: lizinq, lizinq əməliyyatları, icarə əməliyyatları, beynəlxalq maliyyə hesabatı standartları.

UOT: 336

JEL: M 00

Giriş

Qloballaşan dünyamızda inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan dövlətlərin bu təmərküzləşməyə cavab verən müasir uçot sistemlərinə ehtiyac yaranmışdır. Belə ki, MHBS üzrə artıq "İcarə" adlı standartın da yaranması uçotda mövcud olan icarə münasibətlərinə fərqli baxışların bir standartla tənzimlənməsini labüd etməkdədir. Bildiyimiz kimi MHBS lizinq əməliyyatlarında tələblərdən biri odur ki, icarəyə verən tərəf TTA-nı öz qeydiyyatından çıxarıb, bu icarə dəyərini debitor borc kimi müxabirləşdirir. Eyni əməliyyatı qarşı icarəyə alan tərəf adekvat olaraq icarə dəyərini (TTA-ı) öz hesabatlarında hüququnu qəbul etmiş TTA kimi reystrlərə qeyd etməklə, lakin lizinq müqaviləsinə əsasən uzun müddətli kreditor borc kimi müxabirləşdirilir. Biz bilirik ki, "İcarələr" adlı MUBS-a əsasən icarə

ödənişləri aktuar və ya kumulyativ üsulla hesablanır.

Göründüyü kimi son dövrlər üzrə postpandemiya şəraitində lizinq xidmətləri sahəsində hiss ediləcək müəyyən azalmaya baxmayaraq, ölkədə MHBS-nin tətbiqi məcburidir və uçotda şəffaflığı yaradılması, qəbul edilən qərarların gələcəkdə faydalılığına nail olunması bu standartların tam mənimsənilməsi və düzgün tətbiqi ilə bir başa əlaqədardır. Əks təqdirdə istər yerli, istərsədə xarici investorlar investisiya qoyuluşlarında maraqlı olmayacaq və lizinq əməliyyatlarının uçotu istər mülkiyyət hüquqlarının dəqiqləşdirilməsi baxımından, istərsə də TTA-in tanınması və təqdim olunması zamanı maliyyə hesabatlarında düzgün əks olunmayacaq.

Lakin son zamanlar lizinq əməliyyatlarının uçotu problemlərindən əsasən MHBS keçid məsələləri göstərilir. Hesab edirik ki,

araşdırmalarımıza əsasən mühasibat uçotu üzrə keçid problemləri əsasən aşağıdakı istiqamətlərə bölünə bilər:

a) ənənəvi uçot metodlarına daha çox etibar edilməsi

b) kadr hazırlığı və professional kadrlarla təmin edilmə

c) MHBS-a keçidin "sağlam" aparılması

d) 2018-ci il üzrə qanuna dəyişikliklə bağlı tələblərin tam yerinə yetirilməsinə olan əminlik

e) qloballaşma ilə əlaqədar postpandemiya dövrünün nəticələrinin mənfi təsirləri

Beləliklə, son müşahidələr göstərir ki, qanunla müəssisələrin tam MBS keçidinin labudlüyü göstəriləndə hələ də ənənəvi uçot formalarında istifadə edilir. Xüsusilə də köhnə hesablarda planının tətbiqi, bir sıra əhəmiyyətsiz hesab edilən rekvizitlərə malik olan sənədlərdən istifadə, elektron yeniliklərdən istifadə əmsalının az olması və sairə məsələlərdə hələ də problemlər mövcuddur. Bu kimi problemlərin həlli əfsuslarkı, digər problemin həllindən keçir. Bu bütün inkişaf etmiş ölkələrində vaxtı ilə üzləşdiyi kadr çatışmazlığı problemidir. Kadr çatışmazlığı problemin kökü əsasən elmi-texniki yeniliklərə uyğunlaşma ilə əlaqədardır. Bu kontekstdə yeni qanun dəyişikliyi tələb edirik, bütün müəssisələr MHBS keçid etsinlər və mühasibat uçotunun aparılmasında bunu nəzərə alsınlar. Lakin kifayət qədər ənənəvi üsuldən fərqli olan MHBS-ni tam mənasında anlayan mütəxəssislərin kafi dərəcədə mövcudluğu nəzərə alınmamışdır. Hətta qanunvericilik bazası üzrə zəngin biliyə malik olan mütəxəssis də bəzən MHBS üzrə məlumatların öyrənilməsində çətinlik çəkir. Bu problemin əlli digər məsələlərin həlli ilə əlaqədardır. Bu zaman MHBS-a keçidin "sağlam" aparılması məsələsinə dövlət tərəfindən yardım edilməlidir. Əlbəttə istər Maliyyə Nazirliyinin himayəsi ilə aparılmış proqramların

icrasının müsbət nəticəsi, istərsə də çoxlu sayda müxtəlif təlimlər öz müsbət nəticəsini versə də hələki bu məsələ tam həllini tapmamışdır. Ona görə də hesab edirik dövlətimiz MHBS keçid həyata keçirən müəssisələrdə subsidiyalar hesabına auditorlar tərəfindən rəsmi təsdiqlənmiş hesabatlar

Lizinq əməliyyatlarının uçotu zamanı digər bir məsələ lizinq predmetinin MHBS əsasında amortizasiya edilməsidir. Burada bir incə məqama fikir vermək lazımdır. Belə ki, əgər müqavilə risk və mükafatlar lizinq qəbul edənə ötürülmür və ya lizinq alan aydın şəkildə lizinq üzrə müqavilənin sonunda heç bir mülkiyyət hüququ istəmir, onda lizinq alan aldığı avadanlığa görə amortizasiya hesablamayacaqdır. Belə əməliyyatın maraqlı tərəfi ondadır ki, bir çox tədqiqatçılar bu əməliyyatları lizinq adlandırmır və əməliyyat icarəsinin bir forması hesab edirlər. Lakin hesab edirik ki, bu yanlış yanaşmadır. Çünki, müqavilənin sonunda belə risk və mükafatlar icarəçiyə ötürülməsə də; a) lizinq əməliyyatlarının xarakterinə uyğun olaraq aktivlərə görə verilən vəsaitin girovu kimi lizinq predmetinin özü çıxış edir; b) aktivin ömrünün əsas hissəsi icarəçidə istifadə olunarsa və dəyərinin əsas hissəsi hissə hissə xərclərə silinərsə bu artıq maliyyə icarəsi hesab edilir. Digər əvvəlcədən uçotun aparılmasına əsaslı təsir edən bütün üsulların uçot siyasətində əks olunduğu kimi təşkilatın uçot siyasətində qeyd edilməlidir. Ənənəvi mühasibat uçotu aparılan bəzi müəssisələrdə əfsuslar olsun ki, hələ də lizinq yolu ilə icarəsinin tabeliyinə keçən TTA balansarxası hesablarda uçota alınır, bu isə MHBS uyğun gəlmir və bu dəyərin maliyyə hesabatlarından kənar qalmasına səbəb olur. Bu isə mühasibat uçotunun başdan başa və fasiləsiz aparılması prinsipinə ziddir.

Xüsusilə, AR-nın Vergilər Məcəlləsində bu yanaşma konkret olaraq konturlanmış və dəqiq sərhədlər müəyyənləşmişdir.(3)

✓ maliyyə lizinqinin obyektini uzunmüddətli aktivlərə aid olan daşınar və daşınmaz əmlak olmalıdır.

✓ aktiv icarəyə verilsə və bu icarə maliyyə icarəsi kimi qeyd ediləcəksə onda mütləq surətdə tərəflər arasında maliyyə lizinqini müqaviləsi bağlanmalıdır.

✓ vergitutma məqsədləri üçün icarəçi əmlakın sahibi, icarə ödəmələri isə icarəçiyə verilmiş ssuda üzrə ödəmələr sayılır.

✓ lizinq alan kimi yalnız hüquqi şəxslər və ya fərdi sahibkarlar ola bilərlər.

✓ müqavilənin sonunda əmlakın bütün risk və mükafatları icarənin mülkiyyətinə verilməsi baş verir.

✓ icarə müddəti sonunda icarəçi aktivini əvvəlcədən müəyyən edilmiş dəyərdə özününküləşdirmək hüququna malik ola bilər.

✓ icarə müddəti aktivin istismar müddətinin 75 faizindən artıqdır.

✓ icarə müddəti sonunda qalıq dəyəri icarənin əvvəlinə olan bazar qiymətinin 20 faizindən azdır.

✓ icarə haqqı üzrə ödənilmiş (və ya ödəniləcək) dəyəri aktivin icarənin əvvəlinə olan bazar dəyərinin 90 faizindən artıqdır

✓ xüsusi hal kimi icarə obyektini sifarişlə hazırlanır və müddət bitdikdən sonra onu icarəçidən qeyrisi istifadə edə bilmədiyi halda. (Maddə 140. Maliyyə lizinqini)

✓ əqddə (və ya müqavilədə) aktivin icarədarın satması və icarəçinin satın alması kimi göstərilməsi maliyyə lizinqini hesab edilir.

Yuxarıda göstərilən vergi uçotu yanaşmasından fərqli olaraq maliyyə uçotunda aşağıdakı hallar nəzərə alınmalıdır (4):

➤ lizinq TTA üzrə sahiblik hüququnun demək olar ki, əsas hissəsində risk və mükafatların ötürülməsinə əsaslanan icarə

növüdür. Lakin mülkiyyət hüququ icarəçiyə əvvəlcədən razılaşdırılmış əqdə əsasən ötürülə və ya ötürülməyə bilər.

➤ aktivin icarəyə verilməsi forma olaraq əsasən tərəflər arasında imzalanmış qəbul-təhvil aktı ilə sənədləşir.

➤ İcarədar lizinqə verilmiş aktiv üzrə amortizasiya hesablamır. Deməli icarəçi sahib kimi lizinqə qəbul etdiyi avadanlıqlara görə amortizasiya hesablayır və ehtiyac yaranarsa onları təmir edir.

➤ lizinqə verilmiş aktivin ilkin dəyərinə 174, 214 sayılı hesabların uyğun subhesablarının debeti və 111 sayılı hesabın uyğun subhesablarının krediti üzrə;

➤ lizinqə verilmiş aktiv üzrə hesablanmış amortizasiya və ya qiymətdəndüşmə zərərinə 112 sayılı hesabın uyğun subhesablarının debeti və 174, 214 sayılı hesabların uyğun subhesablarının krediti üzrə

➤ lizinq üzrə hesablanmış faiz məbləğinə 216 sayılı hesabın uyğun subhesablarının debeti və 631-3 sayılı subhesabın krediti üzrə müxabirləşmə yazılır.

➤ Lizinq üzrə uzunmüddətli öhdəliklər cari dəyərlə hesablandıqda (öhdəliyin dəyəri ilə cari dəyər arasındakı fərq) 406 sayılı hesabın uyğun subhesablarının debeti və 631-3 sayılı subhesabın krediti üzrə müxabirləşmə yazılır.

➤ Lizinq üzrə qısamüddətli kreditör borclar cari dəyərlə hesablandıqda (öhdəliyin dəyəri ilə cari dəyər arasındakı fərq) 535 sayılı hesabın uyğun subhesablarının debeti və 631-3 sayılı subhesabın krediti üzrə müxabirləşmə yazılır.

➤ Lizinq üzrə gəlir hesabat dövrünün mənfəəti olaraq 631-3 sayılı subhesabın debeti və 801 sayılı hesabın krediti üzrə müxabirləşmə yazılır.

➤ İcarə ödənişləri icarədar üçün əməliyyat gəlirləri kimi, icarəçi üçün isə kapital qoyuluşları kimi əks olunur.

17 sayılı MUBS-da ilkin tanınma kimi göstərilir ki, "icarə müddətinin başlanması tarixində icarəçi maliyyə icarəsini öz balansında icarəyə götürülmüş əmlakın ədalətli dəyərində bərabər olan məbləğlə, yaxud, əgər bu məbləğ aşağıdırsa, minimal icarə ödənişlərinin hər birinin icarə şərtlərinin qəbul edilməsi tarixində müəyyən edilmiş diskontlaşdırılmış dəyər ilə aktiv və öhdəlik kimi tanınmalıdır" (1). Standartın izahlarına görə isə "minimal icarə ödənişləri – şərti icarə haqqı, xidmət xərcləri və icarəyə verən subyekt tərəfindən ödənilən və ya ona geri qaytarılan vergi tutmaları ilə bərabər aşağıda qeyd edilən məbləğlərlə bağlı ödənişlər istisna olmaqla, icarə müddəti ərzində icarəçidən tələb olunan yaxud tələb olunması mümkün olan ödənişlərdir". Lakin izah etməyə ehtiyac var ki, icarəçi üçün bu ödəniş icarəçinin zəmanət verdiyi məbləğdir. İcarədar üçün isə icarəçi, icarəçi ilə əlaqədar tərəf və ya icarədar ilə əlaqəsi olmayan lakin icarə öhdəliyini ödəməyə razı üçüncü şəxs subyektlər tərəfindən zəmanət verilmiş hər hansı qalıq dəyəridir. Bir çox mütəxəssislərin də razılaşdığı kimi minimal icarə ödənişlərini hesablayanda diskont dəyər kimi formalaşmaya diskont dərəcə lizinq müqaviləsində nəzərdə tutulmuş və adətən müqavilədə öz əksini tapan faiz dərəcəsidir. Standart bu faizin təyin olunmaması şəraitində icarəyə götürənin borc kapitalı üzrə artan faiz dərəcəsi ilə istifadə edilməlidir. Maraqlı şərtlərdən biri də lizinqin bir çox hallarda TTA kimi özünü göstərməsidir. Məsələn, əgər icarəçi tərəfindən ödənilən ilkin birbaşa xərclər TTA kimi tanınan məbləğə əlavə edilir.

Müasir maliyyə uçotu bəzən lizinq əməliyyatlarında hadisənin maliyyə icarəsi kimi tanınmasını aşağıdakı şərtlər daxilində qəbul edir:

a) icarəyə qəbul edilmiş TTA icarə müddətinin sonunda mülkiyyət hüququ icarəyə qəbul edənə keçir;

b) lizinq əməliyyatlarının uçotunda istifadə edilən ədalətli dəyər anlayışı ənənəvi ədalətli dəyər anlayışından fərqli olub bu şəkildə istifadə edilənlər: icarəyə qəbul edən TTA onun ədalətli dəyərindən əhəmiyyətli dərəcədə aşağı qiymətə almaq hüququnu icarənin başlanması tarixinə təsdiqlənmiş müqaviləyə əsasən təyin etmək hüququna malikdir. Göründüyü kimi ədalətli dəyərin tələbləri pozulmasa da müqavilə ilə bazar dəyərindən əhəmiyyətli dərəcədə kənarlaşmaya sanki "göz yumulur". Buna səbəb isə maiyyətin formadan üstünlüyü prinsipidir. Beləki zaman daxilində TTA-ın dəyərinin əhəmiyyətli hissəsinin ödənilməsi, onun son qalıq dəyərinin qiymətləndirilməsində bazar dəyərindən əhəmiyyətli fərqlə dəyərləndirilməsini müqavilə ilə tənzimləməyə icazə verir;

c) lizinq əməliyyatlarının digər xüsusiyyətlərindən biri də odur ki, hətta özünü küləşdirilməsi hüququ ötürülməsə belə, icarə müddəti TTA istifadə müddətinin əhəmiyyətli hissəsini təşkil edərsə belə əməliyyatlar lizinq əməliyyatları hesab edilir;

d) lizinq müqaviləsində minimal icarə ödənişinin diskont dəyəri, aktivin ən azından ədalətli dəyərində bərabər olmalıdır;

e) icarə obyektini olan TTA-lar bütövlükdə ancaq icarəyə qəbul edən subyekt tərəfindən istifadədə olmalıdır;

f) standartın tələbləri çərçivəsində ləğv edilmiş lizinq müqaviləsi icarədarın ləğv edilmə ilə əlaqəli xərclərini icarəçi tərəfindən ödənilməsinə tələb edir;

g) lizinq obyektini olan TTA-n dəyərinin dəyişməsi və nəticədə fayda və ya zərər yaranması icarəçinin uotunda qeyd edilir (məsələn, müqavilənin sonunda verilmiş güzəştin TTA-dan daxil olan satışdan əldə

olunan gəlirə adekvat hesablanması formasında);

h) hər iki tərəfin razılığı ilə müqaviləyə yenidən baxaraq ədalətli dəyərdən əhəmiyyətli dərəcədə azaldılmış qiymət üzrə müqavilənin yenilənməsinə malik olmaq.

İndi gəlin lizinq münasibətlərini həm icarəçi həm də icarədar münasibətləri üzrə onların mühasibat uçotunda praktiki əks olunmasına nəzər yetirək. Beləki, icarəçi üzrə TTA əldə edilərsə, 111 saylı hesabda ya ədalətli dəyərlə (və ya ona bərabər dəyərlə), ya da minimal icarə ödənişinin əqdlə təyin edilmiş tarixə diskondlaşmış dəyərlə uçota alınır. Bu zaman 111 saylı hesabın uyğun hesabının debeti və kreditorlar üzrə hesabların (əsasən 406 və 535 saylı hesablar) krediti yazılışı verilir. Əgər lizinq əməliyyatları ilə əlaqədar birbaşa xərclərə aid edilməyən xərclər isə 111 saylı hesaba (bəzən 113 saylı hesabdən də istifadə edilir) debet və 435 saylı, 445 saylı, 538 saylı və 545 saylı hesabların kreditində uota alınır. Əgər lizinq obyektinin ədalətli dəyərlə qiymətləndirilməsi labüdlüyü yaranarsa, onda bu aktivlər yenidən qiymətləndirmə obyektinə çevriləcəklər. Bu zaman lizinq üzrə bir ildən az müddətə görə ödənişlər aparılırsa, 535 saylı hesabın debeti və pul hesablarının (kassa, bank və sairə) krediti üzrə müxabirləşmə veriləcəkdir. Qısa müddətli faiz xərclərinin ödənilməsi isə (xatırlatmaq istərdik ki, faiz xərcinin hesablanması hələ faiz xərcinin xərc kimi tanınması deyil) 537 saylı hesabın debeti və müvafiq pul-ödəniş hesabların krediti kimi qeyd ediləcəkdir. Müqavilə əsasında göstərilmiş müddət üzrə hesablanan faiz xərcinə (hesablanmış faiz məbləğinin xərc kimi tanınması) isə 751 saylı hesabın müvafiq subhesabının debeti və 537 saylı hesabın krediti müxabirləşməsi verilir. İlin sonunda isə maliyyə nəticəsinin müəyyənlənməsi prosesində bu xərc maddəsi (751 saylı hesab) 801 saylı hesabın debetinə

silinəcəkdir (5). Göründüyü kimi müvafiq standart maliyyə icarəsinin tanınmasında kifayət qədər izahlı və aydın göstərilmişdir. Lakin, maliyyə uçotunun aparılmasında ilkin tanınma əsas məsələlərdən biridir. Standart şərt qoyur ki, lizinq verən tərəf TTA-ı öz balans hesabatında tanımalı və debitor borc kimi xalis investisiya dəyərində təqdim etməlidir. Tutaq ki, "Şərq" müəssisəsi "Qərb" müəssisəsinə 200 000 dəyərində 4 il müddətinə lizinq müqaviləsinə əsasən texnika verib. Əqdə görə texnikanın qiyməti 150 000 manat faiz məbləği isə 50 000 manatdır. "Qərb" müəssisəsi 4 il ərzində borcu proporsional olaraq ödəyəcək. Həmçinin bu şərtlərlə icarədar öz TTA-nı lizinqə verir. Yuxarıda göstərilmiş nümunəvi lizinq əməliyyatlarının uçot yazılışları icarəçi ilə əlaqədar olan məsələlər idi. İndi isə lizinq əməliyyatlarında icarədar kimi çıxış edən tərəfin uçot məsələlərinə baxaq. Beləliklə, TTA lizinqə verilərsə, onda icarədar aktivləri öz ilkin dəyərində 111 saylı hesaba kredit yazaraq bu məbləği debitor borc kimi 174 saylı və ya 214 saylı hesablarda debetləşdirir. Eyni zamanda lizinq obyektini üzrə toplanmış köhnə məbləğini isə 112 saylı hesaba debet və 174 saylı və ya 214 saylı hesablara kredit verməklə ədalətli dəyərdə və ya müqavilə dəyərində icarəyə ötürür. Nəzərə almaq lazımdır ki, 112 saylı hesabda təkə toplanmış amortizasiya məbləğindən başqa eyni zamanda qiymətdəndüşmə zərər də uçota alınır. Hesablanmış maraqları isə 216 saylı hesabın debetinə və gəlir kimi tanındıqları 631 saylı hesabın müvafiq subhesabının kreditinə müxabirləşmə verilir. Bir çox hallarda lizinq əməliyyatlarının cari dəyəri yenidən hesablandıqda cari dəyərlə müqavilə dəyəri arasındakı fərq 406 saylı hesaba (əgər uzunmüddətli olarsa) və ya 535 saylı hesaba (əgər qısa müddətli olarsa) debet kimi yazılır və bu artım fərqi hesab edilərsə, onda gəlir kimi

göstərilərək 631 saylı hesabın müvafiq subhəsabına kredit kimi müxəbirləşmə verilir. Əlbəttə, ilin sonuna maliyyə nəticələrinin qiymətləndirilməsi üçün 631 saylı hesab 801 saylı hesaba bağlanır. 631 saylı hesab debet və 801 saylı hesab kredit kimi. Qeyd etmət

lazımdır ki, müasir uçot qaydalarına əsasən ödənişlər icarədar üçün gəlir, icarəçi üçün isə investisiya qoyuluşu hesab edilir. Gəlin yuxarıda göstərilən hər iki tərəf üçün lizinq əməliyyatlarının müxəbirləşməsini izah edən nümunəvi əməliyyat cədvəli tərtib edək.

s/s	Əməliyyatın məzmunu	Debet	Kredit	Məbləğ
İcarəyə qəbul edən şəxs (icarəçi) üzrə uçot əməliyyatları.				
1	Uzunmüddətli lizinq obyektinə balans alınır	111 "Torpaq, tikili və avadanlıqların dəyəri"	406 "Maliyyə icarəsi üzrə uzunmüddətli öhdəliklər"	150 000
2	Əqdə görə ümumi faiz xərcləri	191 "Gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri"	434 "Faizlər üzrə uzunmüddətli kreditör borcları"	50 000
3	Cari ilə hesablanmış faiz xərcləri	434 "Faizlər üzrə uzunmüddətli kreditör borcları"	537 "Faizlər üzrə qısamüddətli kreditör borcları"	12 500
4	Cari ilə hesablanmış faiz xərclərinin xərcə tanıtılması	751-3 "Maliyyə icarəsi üzrə faiz xərcləri"	191 "Gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri"	12 500
5	Cari ilə düşən borc üzrə əsas hissə	406 "Maliyyə icarəsi üzrə uzunmüddətli öhdəliklər"	535 "İcarə üzrə qısamüddətli kreditör borcları"	37 500
6	Əsas hissə üzrə cari ilin öhdəliyi ödənilir	535 "İcarə üzrə qısamüddətli kreditör borcları"	223 "Bank hesablaşma hesabları"	37 500
7	Faiz hissə üzrə cari ilin öhdəliyi ödənilir	537 "Faizlər üzrə qısamüddətli kreditör borcları"	223 "Bank hesablaşma hesabları"	12 500
İcarədar (icarəyə verəndə) üzrə uçot əməliyyatları.				
1	TTA lizinq verilərək balansdan silinib	174 "İcarə üzrə uzunmüddətli debitor borcları"	111 "Torpaq, tikili və avadanlıqların dəyəri"	180 000
2	Yığılmış amortizasiya məbləği balansdan silinir	112 "Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri"	174 "İcarə üzrə uzunmüddətli debitor borcları"	30 000
3	Ümumi hesablanmış faizlər balansına alınır.	176 "Faizlər üzrə uzunmüddətli debitor borcları"	442 "Gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri"	50 000
4	1-ci il üçün hesablanmış faizlər	216 "Faizlər üzrə qısamüddətli debitor borcları"	176 "Faizlər üzrə uzunmüddətli debitor borcları"	12 500
5	1-ci ilin faizlərin gəlir kimi tanınması	442 "Gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri"	631-3 "Maliyyə icarəsi üzrə gəlir"	12 500
6	1-ci il hesablanmış faizlər ödənilir	223 "Bank hesablaşma hesabları"	216 "Faizlər üzrə qısamüddətli debitor borcları"	12 500
7	1-ci il üzrə əsas borcun təyin edilməsi	214 "İcarə üzrə qısamüddətli debitor borcları"	174 "İcarə üzrə uzunmüddətli debitor borcları"	37 500
8	1-ci il üzrə əsas borcun ödənilməsi	223 "Bank hesablaşma hesabları"	214 "İcarə üzrə qısamüddətli debitor borcları"	37 500

Göründüyü kimi lizinq əməliyyatları iqtisadiyyatın bütün sahələrində uzunmüddətli aktivlərlə təmin olunmasında ən müasir metodlardan biri sayılmaqdadır, lakin iqtisadiyyatın dili olan mühasibat uçotu olmaqdan bu

əməliyyatların düzgün qeyd edilməsi, məlumatların toplanması, onların emal edilməsi və maliyyə hesabatları halında təqdim edilməsi və ən əsası düzgün qərarların qəbulu mümkünsüzdür.

Ədəbiyyat siyahısı

1. "İcarələr" adlı 17 saylı MUBS
2. "İcarə haqqında" AR Qanunu.
3. AR Vergilər məcəlləsi

4. BMHS üzrə Milli Diplom I nəşr 2010 səhifə 665
5. <https://www.muhasib.az/article.php?cat=2&n=251>

Мирзаев Гурбан Рауф оглы
Диссертант кафедры «Бухгалтерский учет и аудит» АГАУ

Особенности учета лизинговых операций в МСФО**Резюме**

В статье показаны современные методы учета лизинговых операций в республике и современные тенденции бухгалтерского учета на основе МСФО. На основании частичного восстановления экономики после постпандемического периода, увеличения доли лизинговых операций в приобретении основные средства изучена важность гармонизации учета лизинговых операций с МСФО. С этой точки зрения в статье отражены взгляды на современные арендные отношения и понимание этих операций в мире, а также установление и поддержание этих новых взглядов в нашей стране в соответствии с требованиями международных стандартов.

Ключевые слова: лизинг, лизинговые операции, лизинговые операции, международные стандарты финансовой отчетности.

Mirzayev Gurban Rauf
Dissertant of the department "Accounting and audit" ASAU

Features of accounting for leasing operations in IFRS**Abstract**

The article shows modern methods of accounting for leasing operations in the republic and modern accounting trends based on IFRS. Based on the partial recovery of the economy after the post-pandemic period, the increase in the share of leasing operations in the acquisition of fixed assets, the importance of harmonizing the accounting for leasing operations with IFRS has been studied. The article reflects the views on modern lease relations and understanding of these operations in the world, as well as the establishment and maintenance of these new views in our country in accordance with the requirements of international standards.

Key words: leasing, leasing operations, leasing operations, international financial reporting standards.

Daxil olub: 13.04.2022